

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

IV. An de potentia Dei absoluta possit dari sensatio externa de obiecto non
existenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

PUNCTUM IV.

An de potentia Dei absoluta possit dari sensatio externa de obiecto non existenti.

- 1 Prima sententia est Buridani lib. 2. de anima q. 21. & 22. afferentis absque presentia obiecti posse naturaliter dari sensationem externam.
- 2 Secundam sententiam tenet Gabriel in 2. dist. 3. ubi affirmat obiectum non existens, vel absens adhuc de potentia Dei absoluta videri non posse.
- 3 Tertia sententia affirmat de potentia Dei absoluta posse sentiri obiectum absens, vel non existens posita à Deo in sensu externo specie impressa sensationis productivā. Ita P. Molina 1. p. q. 55. art. 2. disp. 2. membr. 5. Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 53. sect. 41. Conimbr. lib. 2. de anima c. 6. q. 3. art. 1. Rub. lib. 2. de anima, tract. de obiectis, atque speciebus, q. 13. An verò productio speciei sit necessaria, ut à Deo suppleri non possit non omnes disputant. Conimbr. asserunt sine specie impressa in sensu producta adhuc de potentia Dei absoluta non posse fieri sensationem. Oppositum satis clarè insinuat Molina supra, & ex rationibus, quibus probant ferè omnes posse suppleri à Deo presentiam obiecti, clarè evincitur.
- 4 PRIMA CONCLUSIO. Naturaliter dari nequit sensatio externa, neque per minutulam temporis mensuram, sine presentia obiecti concurrentis ad sensationem immediatè per suam entitatem, vel per speciem dependentem ab illo in conservari. In hanc conclusionem conspirant ferè omnes Doctores, cuius ratio omnibus est communis, atque perspicua: species est producta ab obiecto, & dependet in fieri, & conservari ab illo: ergo illo absente naturaliter non potest species permanere: ergo obiectum absens non potest specie impressa mediante influere in sensationem, neque per se ipsum, quia agens non applicatum nequit agere in passum, quia nullo modo. Species producta ab obiecto dependere ab illo in conservari satis est manifestum; si enim hanc dependentiam non haberet, per longum tempus durarent in pupillā, sicuti species memoratiæ durant in sensu interno, & ego modò viderem obiectum, olim mihi præsens, quod iam diu abest. Respondebis species posse parum temporis durare absente obiecto, non verò per longum tempus. Contrā: Lux, & alij effectus, qui dependent in conservari à suis causis, nec minimā temporis particulā conservantur deficiente principio, à quo dependent in conservari: ergo sine fundamento de speciebus dicitur posse durare aliquo tempore illarum principio deficiente, imò contra rationem, si enim aliquantulum conservarentur pro illa minima parte temporis, assignanda esset actio dependens ab alio agente, quæ sicut primo incepit, posset diu durare.
- 5 SECUNDA CONCLUSIO. Potest Deus speciem impressam conservare absente obiecto. Probo: Species impressa tantum dependet in conservari ab obiecto in genere causæ efficientis, eo modo quo lux dependet à sole: ergo poterit Deus supplere hunc obiecti concursum immediatè producendo speciem impressam per aliam actionem distinctam ab illa, quā dependeret ab obiecto; neque aliqua repugnantia in hac conservatione reperiri potest, cum species impressa non sit forma vitalis dependens per se ipsam ab obiecto: Confirmatur; species impressa aliquando immediatè producit ab obiecto, aliquando ab alia specie impressa: ergo non dependet per se ipsam ab obiecto, sed mediā actione: ergo poterit dependere efficienter tantum à Deo mediā actione distincta ab illa, quā dependeret ab alia causa secunda.
- 6 TERTIA CONCLUSIO. Supposita specie impressa in potentia absente obiecto, supernaturaliter conservata obiectum etiam absens naturaliter potest videri. Probo hanc conclusionem: Obiectum duplici modo concurret ad sensationem mediā specie (loquor de obiecto quod mediis speciebus sentitur) per concursum actuum; & immediatè in genere causæ formalis extrinsecæ tenentis se ex parte obiecti, ut concurrat primo modo tantum requiritur applicatio speciei habentis vim actiā ad talem concursum exhibendum; ut concurrat in genere causæ formalis extrinsecæ tenentis se ex parte obiecti non requiritur illius existentia: ergo posita specie, etiam si obiectum non existat,

poterit concurrere absque nouo alio miraculo, præter conservationem speciei quam supponimus. In toto discursu tantum indiget probatione illud antecedens, quod dixi ad concursum obiectum non requiri existentiam obiecti, quod sic probo: obiectum purè quatenus obiectum obiecti, modo actiū efficiendi, seu mouendi, ex eo præcisè quod terminet nihil influit: ergo ad hoc ut obiectum terminet actum non requiritur illius presentia, imò neque existentia. Confirmatur: non minus terminat actum, quo iudico Petrum currere, Petrus currens, quā visio, qua video parietem album, paries albus: sed ad hoc, ut hoc obiectum Petrus currens terminet iudicium, non requiritur Petrum esse currentem: ergo ad hoc ut paries albus terminet visionem, requiritur parietem esse album. Dices dispartem esse rationem, quia iudicium quo ego iudico Petrum currere, quod non exigit Petrum currentem, est cognitio abstractivā; visio verò, qua video parietem album est intuitivā; ideo hæc exigit obiecti existentiam, & non illud. Contrā: obiectum cognitionis abstractivæ æquè terminat suam cognitionem, ac obiectum visionis intuitivæ, intuitivam visionem, neque ratio termini magis propriè, aut intrinsecè convenit obiecto visionis intuitivæ quā cognitionis abstractivæ: ergo præcisè ad rationem terminandi conclusio concursu actiū, quem præstat obiectum visionis intuitivæ, non magis requiritur existentia obiecti visionis intuitivæ, quā cognitionis abstractivæ. Quod ex alio capite requiritur existentia obiecti visionis intuitivæ ut conseruet speciem, non ignoscitur, sed iam suppono hanc existentiam esse dispensatā à Deo conservatè miraculose speciem.

Virgo: Si Deus conservaret speciem absque illo concursu obiecti, quod esset præsens in loco aliquantulum distanti à potentia, ex quo speciem iaculari posset, & naturaliter videri, etiam negato concursu ad producendam speciem, quem Deus suppleret, videretur: ergo eodem modo videretur etiam si distaret per mille leucas, imò etiam si non existeret, quod sic probo. Obiectum in tali casu distans per duas vlnas, non esset applicatum neque mediātè neque immediātè; non immediātè ut per se patet; non mediātè, quia obiectum in ratione obiecti non applicaretur mediis aliis proximioribus agenti, quia spatium intermedium poterat esse repletum aëre luce vacuo, qui videri non posset: ergo obiectum illud nullam haberet applicationem mediātè, vel immediātè, & tamen posset naturaliter terminare visionem: ergo eandem terminaret etiam si per longissima distaret spatia, imò etiam si non existeret, quia ideo obiectum applicatione non indiget ad terminandam visionem, quia præcisè per hoc quod est illam terminare, nihil præstat neque influit in visionem: quod autem nihil influit in visionem, non requiritur existens, ut existat visio.

QUARTA CONCLUSIO. Eademmet visio quæ ab specie procedit, seu quælibet alia sensatio, quæ immediatè producit ab obiecto non potest existere de potentia Dei absoluta non existente in rerum natura specie, vel obiecto, à quo immediatè procedebat: poterit tamen existere etiam si species, vel obiectum influens longè abest, dummodo existat in rerum natura. Ratio prioris partis conclusionis in meis principiis evidens est. Sensatio non dependet mediā actione interiectā à principio effectiū: ergo repugnat hæc numero sensatio sine hoc numero principio effectiū. Posterior pars conclusionis haud difficilè probatur. Presentia obiecti, vel speciei concurrentis effectiū ad sensationem, tantum requiritur sicuti applicatio inter agens, & passum; sed hæc applicatio potest suppleri à Deo ut probavi 7. Physic. ergo species, vel obiectum distans à potentia poterit agere in illam, & sensationem producere.

Dices, speciem distantem à potentia non posse illi esse unitam, ac proinde non posse cum illa effectiū concurrere. Respondeo dato ad præsentem questionem, speciem distinctam à potentia non posse illi esse unitam, negando non posse sine vnione cum potentia concurrere; quia etiam si vnio esset conditio ad talem concursum, posset Deus illam supplere, sicuti supplet conditionem approximationis. Adde talem vnionem non requiri, ut species impressa adiuvet potentiam ad operandum: si enim sine illa species posset esse applicata simul cum illa operaretur, sicuti alia complicitia, quæ diuisa ab aliis simul cum illis per eandem indivisibilem entitatem influunt in effectum.

QUINTA CONCLUSIO. Potest dari de potentia Dei absoluta sensatio caloris non existentis procedens immediatè à Deo & à potentia visiva absque vlla specie interiecta. Probo.

Probo. Visio dependet ab specie impressa tanquam à principio effectiuo realiter operante : ergo poterit dari visio, quæ immediatè procedat à Deo supplente vices speciei impressæ. Probo consequentiam : visio coloris secundum id quod dicit præcisè in ratione visionis tendens in hoc obiectum ex nullo capite petit essentialiter dependere ab specie impressa : ergo poterit depẽdere à Deo speciali quodam modo, ita vt non dependeat ab specie impressa. Probo antecedens : visio quatenus est vitalis actio tantum petit dependere à vita immanenter operante, quod habet eo ipso quod procedat ab anima, modo dependeat ab specie impressa, modò tantum à Deo, & à potentia dependeat : secundum rationem constitutam in ratione visionis corporeæ tantum petit tendere circa tale obiectum : ergo nullum est prædicatum competens visioni corporeæ vt sic abstractæ ab hac vel illa visione per quod petat necessariò ab specie impressa produci. Neque refert visionem dependere per se & immediatè à principio effectiuo, ne possit visio aliqua esse independens ab specie, ex hoc enim tantum infertur illam visionem, quæ de facto dependet vel dependere potest ab specie, non posse non dependere ab illa, quod tradidit in conclusione præcedenti : non tamen arguitur non posse dari visionem aliam siue numero, siue specie distinctam tendentem in eundem colorem dependentem tantum à Deo, & à potentia visiva, nullà interiecta specie, sicuti actus charitatis immediatè dependet à suis principiis, & potest dari actus per se & immediatè dependens ab habitu, & alius per se immediatè dependens à Deo speciali modo concurrente, & à potentia volitiua, & independenter ab habitu.

11 **Sexta conclusio.** Visio, quæ procederet à Deo specialiter concurrente, & à potentia visiva independentem ab specie impressa talis esset naturæ, vt non solum posset esse supernaturaliter absque præsentia obiecti, sed vt neque naturaliter illam exigeret, & æquè bene posset naturaliter existere præsentem, vel absente, & adhuc non existente obiecto. Hæc conclusio alicui forsan singularis apparebit, illam tamen per legitimas & claras illationes deducam ex præcedentibus, in quibus nulla est non communis, quam maior pars Scholasticorum non teneat. Sic argumentor ad probandam prædictam conclusionem. Visio per suamet entitatem dependens à potentia, & à Deo specialiter concurrente, independenter ab specie, nõ potest ab specie dependere, quia effectus, qui non dependet à suis principiis mediâ actione nunquam potest dependere ab illo à quo aliquando existens non dependet, vt notum est : ergo visio illa non indiget specie impressa, quia non potest exigere principium, à quo dependere illi repugnat : ergo non indiget præsentia obiecti. Probo consequentiam, visio tantum indiget obiecto quatenus indiget specie producenda ab illo quæ se habeat ex parte principij actiui respectu visionis, vel quatenus indiget illo immediatè concurrente : sed visio illa non indiget specie, neque indiget obiecto immediatè concurrente, quia per se immediatè dependet à Deo tantum specialiter operante ; & à potentia, & illi repugnaret dependere ab alio : ergo nullo modo indiget obiecto : Antecedens illud scilicet visionem (id dico de qualibet sensatione) tantum indigere præsentia, & existentia obiecti, quatenus indiget præsentia mittendâ ab illo, vel quatenus indiget eodem tenente se ex parte principij immediatè cõcurrente, traditum est conclusione tertia, vbi ex professo illud probauimus.

12 Dices, hanc visionem indigere præsentia obiecti, vt hæc Deum determinet ad illam producendam, quam absente obiecto non produceret. Contrâ : præsentia obiecti ex se non est determinatiua respectu Dei ad hanc visionem producendam : ergo adhuc secundum hanc rationem visio non indiget præsentia obiecti. Antecedens probo, præsentia obiecti, v. g. coloris sentiendi per speciem, & coloris sentiendi sine specie intermedia non exigit, vt Deus cū potentia nullo alio principio concurrente producat sensationem : ergo non exigit sensationem procedentem à potentia, & à Deo specialiter concurrente : sed præsentia obiecti exigit concursum præstantum ab illo mediâtè, vel immediatè actiue concurrentem in sensationem : v. g. præsentia coloris petit concursum ad producendam speciem impressam productiuam visionis, & mediâ hac specie impressa petit visionem producendam à potentia & ab specie impressa, & præsentia caloris in opinione, quæ potentie tactuæ species negat, petit concursum immediatum in

actum tangendi, ac proinde præsentia vtriusque obiecti exigit sensationem distinctam ab illa, quam Deus produceret simul cum potentia nullo interueniente principio : ergo illa non exigeret præsentiam obiecti, vt Deum determinaret ad ipsius productionem : ergo nullo modo. Rationem propositam, paucis cinctam iterum do : Obiectum tantum requiritur vt mediâtè, vel immediatè influat in sensationem : sed obiectum non potest influere mediâtè, neque immediatè in sensationem procedentem à Deo, & à potentia tantum : ergo non requiritur ad sensationem hanc procedentem tantum à Deo, & à potentia.

13 **Septima conclusio.** Sensus qui possunt ferri in obiecta vt præsentia, possunt etiam ferri in obiecta vt distantia. Probo : Obiectum videri, vt distans est à me, (idem dico de auditu) nihil aliud est, quam me existentem Compluti illud videre Romæ præsens, seu cum præsentia Romana : sed existens Compluti possum illud videre cum præsentia Romana : ergo possum illud videre vt distans. Min. probo : potest de potentia absoluta præsentia Romana agere in passum sub quacumque magna distantia : ergo potest de potentia Dei absoluta producere speciem impressam sui in mea potentia Compluti existentem : ergo mea potentia visiva fecunda specie impressa misa à præsentia Romana poterit existens Compluti obiectum videre cum præsentia Romana : ergo poterit illud vt distans intueri. Alio modo : potest Deus in mea potentia Compluti existentem producere speciem impressam coloris, & præsentem, quam Romæ color habet, vel simul cum mea potentia, sine specie concurrere ad videndum colorem & præsentiam Romanam : ergo possum videre obiectum non solum distans, sed etiam vt distans : si dixeris ad percipiendam distantiam non solum requiri me existentem Compluti videre obiectum, & præsentiam, quam habet Romæ, sed requiri alia corpora interiacentia à me videri : de hoc non curabo, quod verum esse fateor, quia si semel concedas me posse videre obiectum cum præsentia Romana, negare non poteris posse simul interiacentia corpora à me videre. De sensibus aliis, qui non percipiunt obiecta præsentia per se notum est, non illa posse formaliter vt absentia percipere, quia non possunt aliquam illorum præsentiam attingere.

14 **Octava conclusio.** Nullus sensus ferri potest in obiectum non existens formaliter vt non existens. Probo. Obiectum vt non existens dicit negationem, sed nullus sensus ferri potest in negationem : ergo nullus sensus ferri potest in obiectum vt non existens.

15 Obiiciunt Conimbricenses, vt probent non posse produci sensationem à Deo specie impressa non interueniente : sensus externi talis sunt naturæ, vt tendant in obiecta prout se habent hic & nunc, id est, prout materialibus sitis distantie, & quantitatis conditionibus affecta existunt, atque adeò vt præsentia à parte rei, vel saltem representata, vt præsentia. Non satis vim illationis percipio, atque adeo rationem retuli, vt iacet apud nostros Lusitanos. Si aliquid probaret ratio, conuinceret sensum non posse ferri nisi in obiectum physicè existens à parte rei, quia sensatio non debet ferri in obiectum vt existens tantum in sensu, quia quælibet cognitio etiam abstractiua, & falsa fertur in obiectum vt existens in potentia cognoscente in actu primo per principia producente cognitionem, & in actu secundo per ipsam cognitionem. Resp. sensatione necessariò representari rem existentem physicè à parte rei, & præsentem in aliquo loco, si sensus à quo procedit perceptiuus est sensibilis communis : & obiectum illud, quod representat attingere secundum omnia prædicata physica, & secundum omnes rationes, quas haberet si physicè existeret à parte rei ; non tamen exigere illud habere existentiam neque entitatem representatam, nisi solum ratione concursus actiui, quem obiectum præstare debet vt existat sensatio, qui si suppleatur à Deo producente speciem impressam vel immediatè in visionem influente, obiecti existentia ex nullo capite erit necessaria. Neque aliud argumentum alicuius momenti contra doctrinam traditam inueniri potest : tota enim difficultas, si qua est, nascitur ex intuitionem sensationis quæ obiectum existens exigere videtur, quia illud, vt existens representat, quæ iam soluta est, aliud enim est representare obiectum vt existens, hoc est illius formalem existentiam cum omnibus prædicatis, quæ includit existentia quando est in rerum natura ; aliud ita strictè illius existentiam physicam exigere, vt sine illa esse

non possit; primum est verum: secundum non probro.

16 Obiicies. Sensus non potest ferri extra suum obiectum; sed obiectum ut absens non est obiectum sensus: ergo non potest in illud sensatio aliqua tendere. Resp. obiectum ut absens, & ut præsens non dicere aliquid distinctum tenens se ex parte sui, si illud *ut absens* intelligatur respectu videtis, quia obiectum per eandem præsentiam Romanam dicitur absens respectu videtis existentis Matriti, & præsens respectu videtis existentis Romæ, ac proinde ut absens, & ut præsens esse obiectum potentie visuæ, quia præsentia Romana potest videri, visâ præsentia, quâ videns est Romæ, & tunc videbitur ut præsens, & visâ aliâ præsentia, quâ videns alio actu videt se esse Matriti, & tunc ut absens videbitur, non enim videtur obiectum formaliter ut absens, vel ut præsens ex vi visionis tantum, quâ Romæ videtur, quia obiectum cum præsentia Romana indifferens est, ut sit absens, vel præsens respectu videtis, à quo videtur, quia absentia, & præsentia inter duas res distinctas desumenda est necessàriò ab utriusque præsentia.

PUNCTUM V.

An sensus internus percipiat negationes.

1 SENSUM internum non percipere negationes communis sententia docet. Singularis iam in hac re Arriaga, disp. 5. sect. 5. nonnulla docuit difficilia. Asserit bruta negationes percipere per species insensatas infusas à Deo, & quod difficilius est bruta cum per foramen egredi tentat formare hoc iudicium, *ibi nihil est*, eo modo quo id pueri apprehendunt. Vtrumque impugno breviter: Species illæ negationis sine fundamento ponuntur in brutis: ergo male ponuntur. Constat antecedens ex impugnacionibus quas argumentis factis ab Arriaga ad probandum bruta percipere negationes applicabo. Secundum efficacius impugno: si brutum habet hoc iudicium *ibi nihil est*, necessariò apprehendit rationem quandam communem abstractam ab omnibus negacionibus, quia apprehendit negationes omnium colorum per modum vnius, quia ut ipse expressè fatetur non facit hanc distinctionem non est ibi album, nigrum, rubrum, &c. ergo apprehendit has negationes sine distinctione inter ipsas: ergo brutum habet cognitionem abstractivam, & facit vniuersale, eo modo quo illud efficit homo, eademque proprietate: quia homo eatenus facit vniuersale, quatenus plura apprehendit sine distinctione inter ipsa, neque aliam vnitatem tribuit naturæ, quam ut vniuersalem apprehendit, iuxta opinionem Arriagæ, quam ut veram defendimus. Consequens existimo esse legitime illatum, quod si illud degluciat Arriaga, de oratore tenebitur bruta facere vniuersalia, per cognitionem procedentem à propriis obiecti speciebus: quod sic probro. Illud iudicium provenit ab speciebus negationum, quas Deus indidit brutis, ut defendit Arriaga: ergo vniuersale fit per species proprias negationum: ergo datur cognitio abstractiva procedens à propriis obiecti speciebus, quod tota negat Schola. Vltimò si animal sensationes sentit, videretque negationem lucis, posset canis videre modò negationes omnium graduum lucis, & negationes omnium colorum, quæ de facto in rerum natura existunt, quia illarum habitus videlicet gradus diversæ lucis, variiq; colores producti non fuerunt. Ad hæc, animal existens Compluti posset videre negationem lucis modò Romæ productæ, quia per productionem lucis existentis Romæ non corrumpuntur species, quas habebat de negatione eiusdem lucis: ergo poterit illam sentire, quia ut probabam puncto precedenti, præsentia vel existentia obiecti non requiritur ad sensationem, quando species impressa illius absque tali existentia valet subsistere.

2 Expendo argumenta facta ab Arriaga, ut videas absque fundamento has sensationes negationum brutis concessisse. Sic arguit: Brutum tentat egredi per foramen, vel portam muri, & non per aliam partem muri, non casu, quia via recta tendit in foramen illud: ergo percipit ibi non esse impedimentum ad egrediendum, quod percipit aliis partibus muri, quas non impedit. Probo contra Arriagam necessum non esse canem videre negationem impedimenti, ut tentet exire per partem, aut foramen muri. Cum canis tenetur cubiculo obscuro, in quo nihil videt, tentat per omnes partes illius exire, & non semel pa-

rietes frustra atterritat manibus, ut fugam capessat: ergo ut canis viâ tentet per aliquod spatium, necessum non est ipsum videre impedimenti negationem, sed sufficit impedimentum non vidisse. Ex hac doctrina solutione aperta habet argumentum Arriagæ, cui resp. canem videt murum, vel pannum pendente, viam tendere per portam, vel foramen muri, vel panni, quia per illud spatium nullum videt impedimentum, quo retrahatur à viâ, quam intendit ut perveniat ad terminum, in quem viam destinat, vel attractum obiecto, quod ibi præsentit, vel ut fugiat obiectum aliud, cuius molestam sensationem patiebatur in spatio, in quo antea erat, quem motum non ordinat per medium patientem, seu pannum, quia illius visionem deterratur.

Arguit similiter Arriaga: Vrsus cum lapidem manu caput, ut in hominem iaciat, non magnum aliquid saxum intendit apprehendere, sed parvum lapidem quem manu continere possit: ergo apprehendit convenientiam in ipsa parvitate lapidis, siue in negatione magnitudinis: ergo apprehendit negationem ipsam. Hoc argumentum eodem modo infringitur, ac præcedens, cui ex eadem doctrina resp. Vrsus convenientiam apprehendere in tanta magnitudine lapidis ut lapidem in hominem iaciat, & disconvenientiam in excessu huius magnitudinis quam agnoscit in ingenti saxo; & ita hac disconvenientia motus ingens saxum apprehendere non intendit, sed parvum lapidem, in quo possit apprehendere positivam extensionem requisitam ad id, quod intendit, & ex alio capite nihil apprehendit disconvenientiam in ipso lapide, ac proinde motus possit extensionem, & non motus excessu maioris requisitum, parvum lapidem apprehendit.

Aliud argumentum desumit Arriaga ex sensatione vmbre quo sic utitur. Canis terretur vmbra hominis: ergo sentit vmbra: ergo sensatio negationem attingit. Canem non terret tantum sensatione vmbre perspicuum esse existimo, quia si canis non sentiret vmbra talem figuram referentem, sed per aliud maius spatium diffusam, illa non terretur, in quo casu eandem negationem, quam antea, sentiret, eadem enim est negatio in spatio magno ingenti corpore lucem impediens, quæ erat, dum homo in aliqua illius parte lucem impediens, & vmbra referrebat in similitudinem propriæ figuræ, quia corpus magnum lucem quam impediens homo, & rursus aliam impediens: ergo canis saltem inadæquatè terretur luce cingente negationem lucis, ratione cuius negatio illa similitudinem refert hominis, cuius dicitur vmbra.

Probaui lucem saltem inadæquatè canem deterere, modò assero terretur adæquatè luce cingente vmbra, & memoriâ lucis, quæ immediatè præcellerat in spatio, in quo est vmbra, quando immediatè præcessit iuncta negatione sensationis, quam antea habebat circa lucem per vmbra extinctam, quæ negatio sensationis per se ad terrorem non conducit, sed est veluti occasio, ut alia sensationes possint terrorem incutiant, sicuti cum homo fecerit aliquod monstrum primò videt tunc terretur, & non postquàm illud primò vidit; & certè non ex alio capite nisi quia negatio sensationis immediatè præcessit primam temporis mensuram, in quo monstrum videt, & non immediatè præcessit subsequens tempus, in quo non deteretur monstrum visione: ergo sicuti negatio sensationis præexistentis plurimum conducit, ut hic & nunc terreatur animal monstrum visione, sic negatio sensationis circa lucem in spatio, in quo est vmbra hic, & nunc existens plurimum conducere potest, ut sensatio circa lucem intentam vmbra cingentè, & sensatio circa lucem remissam, in qua est vmbra animal deterreat: Dixi memoriâ lucis immediatè existentis in spatio, in quo est vmbra, conducere ad terrorem animalis, quia ut plurimum animalia terrentur cum vmbra successivè fit ad motum corporis successivè se mouentis. Quod si animal aliquando terreatur vmbra immota, tunc talis memoriæ actus ad terrorem non conducet, sed totus erit in sensatione intensæ lucis cingentis in spatio, in quo est vmbra supposita negatione sensationis circa lucem intentam in eodem spatio vmbroso.

PUNCTUM VI.

Nonnulla expediunt de potentiis materialibus.

PRIMò inquiritur: An potentia materialis possit obiectum spirituale pertingere? Potentias materiales modò existentes